

Helsingfors/Mariehamn 20.5.2019

Nr 19/19

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
10.4.2019, nr 54, 56, 58
och 60/2019.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 10.4.2019 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om ordnande av kollektivtrafiktjänster (nedan landskapslagen),
2. Landskapslag om ändring av 3 § körkortslagen för Åland,
3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om yrkesmässig trafik,
4. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Syftet med landskapslagen är att främja utvecklingen av kollektivtrafiken på Åland så att allmänheten har tillgång till sådana nödvändiga kollektivtrafiktjänster som svarar mot det dagliga behovet av att förflytta sig. Landskapslagen innehåller bl.a. bestämmelser om hur kollektivtrafiken ska organiseras på Åland, vilka krav som ska gälla för ett särskilt upprättat trafikförsörjningsprogram, hur upphandlingen av kollektivtrafiktjänster ska genomföras samt vilka stödsystem som ska inrättas för dem. I de övriga landskapslagarna intas hänvisningar till landskapslagen.

Postadress:

Ålandsdelegationen
Statens ämbetsverk på Åland
PB 58
22101 MARIEHAMN

Telefon:

växel 018-635270

Telefax:

018-635268

Adress i Helsingfors:

Annegatan 22 A 3
00100 HELSINGFORS

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagen gäller landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, kommunernas förvaltning, vägtrafik samt näringsverksamhet på vilka områden lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 4, 21 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Lagstiftningsbehörigheten gällande konsumentskydd tillkommer riket enligt självstyrelselagens 27 § 10 punkt. Detta har beaktats i hänvisningen i landskapslagens 4 § 2 mom. 1 punkt.

Landskapslagens 4 kap. reglerar upphandling och direkttilldelning enligt EU:s kollektivtrafikförordning. Offentlig upphandling är ett rättsområde som inte omnämns i 4 eller 5 kapitlet i självstyrelselagen vilka reglerar fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Offentlig upphandling berör dels rättsområdet främjande av konkurrens, dels är det fråga om förvaltningsförfarande. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörigheten i fråga om främjande av konkurrens. Lagstiftningsbehörigheten beträffande förvaltningsförfarande är beroende av vem den upphandlande enheten är. Enligt vedertagen praxis har den upphandlingsverksamhet som utförs av myndigheter som hör till landskapets behörighet ansetts utgöra landskapsbehörighet. Med anledning härav föranleder landskapslagens 4 kap. inte några anmärkningar i behörighetsavseende.

Till den del landskapslagen innehåller bestämmelser som enligt 27 § 8, 41 eller 29 § 5 punkterna i självstyrelselagen utgör riksbehörighet, kan de i enlighet med 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

I landskapslagen har intagits ett flertal delegeringsbestämmelser. Med anledning härav konstateras att enligt 21 § 1 mom. i självstyrelselagen kan landskapsregeringen med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda förordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet. Genom landskapslag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen eller självstyrelselagen i övrigt hör till området för lag. Denna begränsning motsvarar begränsningen i 80 § 1 mom. i grundlagen. Detta innebär att det tydligt ska framgå hur normgivningsmakten delegeras och vilka områden och vilka angelägenheter delegeringen gäller. Om delegeringen av normgivningsmakten inte uppfyller de krav som grundlagen uppställer, står den i strid med 27 § 1 punkten i självstyrelselagen, som hänför stiftande av grundlag och avvikelser från grundlag till rikets behörighet. I så fall utgör ett delegeringsstadgande en behörighetsöverskridning. Ålandsdelegationen konstaterar att innehållet i delegeringarna preciseras och begränsas av den reglering som finns i landskapslagen och på området gällande EU-rättsakter. Med beaktande av dessa

omständigheter anser Ålandsdelegationen att delegeringsstadgandena i landskapslagen uppfyller de krav som anges i grundlagens 80 § 1 mom. och självstyrelselagens 21 § 1 mom.

Landskapslagen innehåller bestämmelser om landskapsregeringens rätt att få tillgång till samt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter. Dessa bestämmelser kan beröra de i grundlagens 2 kap. garanterade fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten jämligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen tillkommer riket. Till den del dessa bestämmelser berör rikets behörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagstiftningen. Detta gäller även till den del dessa uppgifter innehåller bolagsrättsliga uppgifter, på vilket område lagstiftningsbehörigheten med hänvisning till det som anförs i fjärde stycket ovan utgör riksbehörighet.

Landskapslagen förutsätter även kontakter med Europeiska kommissionen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt utgör förhållandet till utländska makter riksbehörighet, med beaktande av bestämmelserna i lagens 9 och 9a kap. Självstyrelselagens 9 kap. reglerar internationella förpliktelser, medan lagens 9a kap. reglerar ärenden som gäller Europeiska unionen. Vid tillämpningen av landskapslagstiftningen bör det i självstyrelselagen stadgade förfarandet gällande beredningen av unionsärenden och kontakterna med Europeiska kommissionen följas.

Beträffande sökande av ändring hänvisar landskapslagens 29 § till bestämmelser i rikets lag om offentlig upphandling och koncession (FFS 1397/2016, nedan upphandlingslagen), som med vissa avvikelser gjorts tillämplig i landskapet genom landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling (ÅFS 80/2017). Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen tillkommer lagstiftningsbehörigheten gällande rättskipning riket med beaktande av vad som stadgas i lagens 25 och 26 §. I föreliggande landskapslagstiftning finns inte några från rikslagstiftningen avvikande besvär bestämmelser. Ålandsdelegationen konstaterar särskilt att bestämmelsen enligt vilken upphandlingslagen ska tillämpas oberoende av upphandlingens värde i sak motsvarar bestämmelsen i 260 § i lagen om transportservice (FFS 320/2017). Enligt rikslagstiftningen är marknadsdomstolen behörig domstol i första instans. Högsta förvaltningsdomstolen har i avgörande 15.12.2005 (liggare nr 3357) ansett att marknadsdomstolen, trots bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § 2 mom., är behörig att pröva upphandlingsärenden även i de fall där landskapsregeringen är upphandlingsenhet. Enligt Ålandsdelegationens uppfattning gäller detta fortfarande eftersom rättsläget är oförändrat.

Bestämmelserna om vite och andra tvångsåtgärder i landskapslagens ikraftträdelsebestämmelser är enligt 18 § 26 punkten i självstyrelselagen att hänföra till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Beträffande bedömningen av landskapslagars förenlighet med EU:s regelverk har Ålandsdelegationen och justitieministeriet överenskommit om ett förfarande enligt vilket justitieministeriet tillställer Ålandsdelegationen en bedömning beträffande de EU-rättsliga aspekterna i de fall ministeriet enligt en förhandsbedömning anser det befogat. Delegationen konstaterar att justitieministeriet beträffande den här aktuella landskapslagstiftningen inte inkommit med en i överenskommelsen avsedd bedömning.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger. Tillämpningen av de övriga landskapslagarna förutsätter att även landskapslagen träder i kraft.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Lampi, Pellonpää och Suviranta.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare